

EXPLICAR
LA UNIVER
SITAT

www.publicacions.ub.es/llibreweb/udins

José Antonio García Suárez
Juan José González López

LA UNIVERSITAT PER DINS

→ Com funcionen les universitats

UBe

LA UNIVERSITAT PER DINS

→ Com funcionen les universitats

EXPLICAR
LA UNIVER
SITAT —

/3

LA UNIVERSITAT PER DINS

→ Com funcionen les universitats

José Antonio García Suárez
Juan José González López

UNIVERSITAT DE BARCELONA

U

B

UBe

Índex

INTRODUCCIÓ	11
PRESENTACIÓ	13
1. PRIMERA PART: ORGANITZACIÓ DE LES UNIVERSITATS	17
Perfil de la universitat espanyola	17
Concepte d'universitat	17
Tipologia d'universitats	17
Professorat	18
Estudiants	19
PAS (Personal d'Administració i Serveis)	20
Macroestructura de la universitat espanyola	20
Conferència General de Política Universitària	20
Consell d'Universitats	20
La CRUE	21
Marc legal de les universitats	21
Context legislatiu de la LOU	21
La LOU 2007	22
Àmbit institucional	22
Àmbit de RRHH	23
Sistema organitzatiu de les universitats espanyoles	25
Estructura organitzativa	25
Estructura universitària	26
Nivells	26
Organigrama	27
Òrgans col·legiats significatius	29
Claustre universitari	29

<i>Composició</i>	29
<i>Elaboració de l'Estatut</i>	29
<i>Elecció del rector</i>	30
Consell Social	30
Composició	30
Funcions	31
Microestructura universitària	31
Centres universitaris	31
Departaments	32
Personal docent i investigador de les universitats	32
Universitats públiques	32
Universitats privades	33
Organització del sistema universitari espanyol	34
Estructura i organització	34
Títols universitaris	34
Modalitats de màster	35
Suplement Europeu al Títol	36
Organització acadèmica	37
Proposta d'un títol. Fases	37
1a. <i>Descripció del títol</i>	37
2a. <i>Justificació</i>	37
3a. <i>Objectius</i>	38
4a. <i>Admissió d'estudiants</i>	38
5a. <i>Planificació de l'ensenyament</i>	39
6a. <i>Personal acadèmic</i>	40
7a. <i>Recursos materials i serveis</i>	41
8a. <i>Resultats previstos</i>	41
9a. <i>Sistema de garantia de qualitat</i>	42
10a. <i>Calendari d'implantació</i>	42
Nivells i àmbits acadèmics	42
2. SEGONA PART: GESTIÓ DE LES UNIVERSITATS	47
Àmbits de gestió	47
Què entenem per gestió?	47
<i>Què són els àmbits de gestió?</i>	47
<i>Quins són els àmbits o àrees de gestió?</i>	48
Àmbit de govern institucional	48
Àmbit de sistema de relacions	48
Àmbit formatiu	49

Àmbit administratiu	49
Àmbit de serveis	49
Plantejaments institucionals	50
Què són els plantejaments o directrius institucionals?	50
Com s'articulen les directrius institucionals a la universitat?	50
Estatuts	51
Què són els estatuts de les universitats?	51
Quina funció tenen els estatuts?	52
Qui els aprova?	52
Plans d'estudi	52
Què són els plans d'estudi?	52
Com afecta l'EEES als plans d'estudi?	53
Per què es modifiquen els plans d'estudi?	54
Com es configura el nou panorama de plans d'estudi?	54
Reglaments	55
Què són els reglaments universitaris?	55
Quina funció tenen dits reglaments?	56
Existeix algun codi ètic a la universitat?	56
Plans	57
Què és la planificació a la universitat?	57
Quina utilitat tenen els plans en la gestió universitària?	57
Quins tipus de plans existeixen?	58
Què és el Programa Marc?	59
Per a què serveix el Programa Marc?	59
Què és un contracte-programa?	60
Per a què serveix el contracte-programa?	60
Pressupostos	61
Com es configura el pressupost a les universitats?	61
Quines són les partides pressupostàries més significatives?	62
En què consumeix el pressupost la universitat actual?	62
Memòries	63
Què reflecteixen les memòries?	63
Quines tipologies de memòries podem trobar-nos?	64
Quin sentit tenen en la gestió universitària?	65
Projecció de les universitats	65
Comunitat universitària	65
Cultura organitzativa universitària	66

DOCUMENTACIÓ	69
Bibliogràfica	69
Legislativa	69
Estadística	70
Documentació europea	70
Comissió de les Comunitats Europees	70
Associació Europea d'Universitats (EUA)	70
GLOSSARI	71
ANNEX	75
Organització dels ensenyaments universitaris en el context de l'EEES	75
Estructura dels estudis universitaris oficials	75
Organització del títol de grau	75
Organització del títol de màster	76
Organització del doctorat	76
Calendari	77
Mapa de les universitats espanyoles	78

Presentació

L'Europeïtzació de les universitats, lluny de ser un concepte teòric nou, és una nova realitat en l'àmbit de l'educació superior d'Europa. Es tracta que, avui, les universitat europees tenen un horitzó comú i uns mateixos objectius: fer possible que l'EEES sigui una realitat de millora i desenvolupament de l'ensenyament universitari.

Tant la Comissió Europea, en les seves comunicacions, com l'Associació Europea d'Universitats (EUA), en les seves declaracions, han desenvolupat una àmplia documentació sobre el paper de les universitats europees en l'EEES. Una síntesi d'això podria ser la següent cita:

“Europa necessita universitats fortes i creatives com a actors clau per donar forma a la societat europea del coneixement a través del seu compromís d'àmplia participació permanent, així com mitjançant la seva promoció de la qualitat i l'excel·lència en les activitats de docència, aprenentatge, investigació i innovació” (“Universitats fortes per a una Europa forta”. Declaració de Glasgow del 2005, EUA).

Les universitats són, sens dubte, les protagonistes de l'EEES perquè s'hi gesta el coneixement i, a través d'elles, es transmet a la societat. Per aconseguir ambdós objectius, és necessari que les universitats estiguin preparades per respondre amb

eficiència i excel·lència les demandes de la societat. Aquesta posada al dia sintonitza amb la denominada modernització de les universitats.

Les universitats europees es plantegen reptes importants per aconseguir que l'EEES sigui un èxit. Com a mostra, se'n recullen aquells més significatius.

- La *qualitat* és el repte permanent en tots els nivells i àmbits de la vida universitària, especialment en la docència, investigació i innovació, sense deixar d'esmentar la gestió de les universitats en general i dels centres universitaris en particular. La qualitat és sinònim de progrés i desenvolupament, per això és la clau de l'èxit en tota empresa que representa adaptar-se a l'EEES.
- La *mobilitat* és l'instrument principal per aconseguir l'objectiu del reconeixement de títols universitaris en l'àmbit de l'EEES. La mobilitat ha de ser un bé generalitzat per a tots els estaments de les universitats, i no un bé per a uns quants. Aquelles que sàpiguen aconseguir un mobilitat generalitzada estan refermant el seu present, i sobretot consolidant el seu futur.
- La *competitivitat* no és més que la suma de qualitat i excel·lència; d'aquí que la competitivitat enforteixi l'oferta formativa de les universitats i consolidi la correspondència amb les demandes socials. La competitivitat és un repte irrenunciable per a les universitats amb perspectives de futur.
- La *dimensió social* de les universitats ha deixat de ser un objectiu singular per convertir-se en un repte generalitzat. Les universitats enforteixen la seva raó de ser amb relació al seu projecte social: com més integració social de les universitats, més correspondència entre oferta i demanda universitària.

Ara bé, aquesta mostra de reptes comuns a les universitats europees exigeix una aplicació de recursos que van des dels recursos humans (RRHH) fins als recursos econòmics. Junts constitueixen la columna vertebral del desenvolupament de les universitats.

Els recursos humans exigeixen un lideratge en els òrgans de decisió i una excel·lència en els òrgans de gestió. Uns i altres es complementen per aconseguir que els reptes es compleixin.

El finançament positiu de les universitats és condició *sine qua non* per al desenvolupament universitari. Però el finançament necessita d'una bona administració, per això ambdues parts també es complementen.

L'europeïtzació de les universitats es concreta en els següents paràmetres:

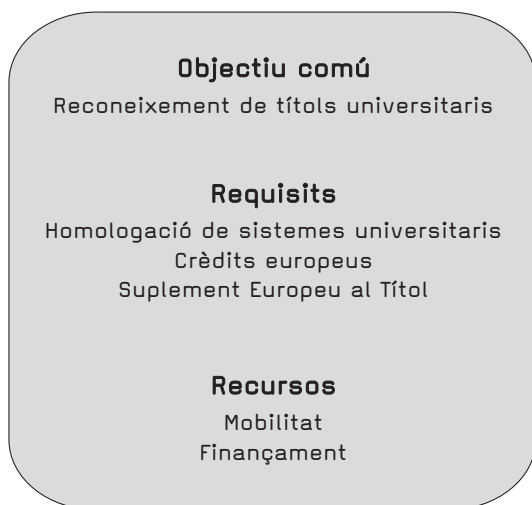

Figura 1. Europeïtzació de les universitats

1 PRIMERA PART: ORGANITZACIÓ DE LES UNIVERSITATS

Perfil de la universitat espanyola

• Concepte d'universitat

La universitat espanyola com a tal és un ens jurídic institucional que es regula per la Llei orgànica d'universitat (LOU), la qual té per objectiu la implementació i desenvolupament de l'educació superior. De fet, la universitat espanyola és el conjunt d'universitats que hi ha a l'Estat espanyol. Actualment en són 75, les universitats espanyoles.

• Tipologia d'universitats

A) *Criteri de titularitat*¹

- a) *Universitats públiques.* Aquelles universitats la titularitat i el finançament de les quals depenen de l'Estat (50 universitats públiques).
- b) *Universitats privades.* Aquelles universitats la titularitat i el finançament de les quals són de caràcter privat civil (18 universitats privades).

1. Font: *Registro Nacional de Universidades, Centros y Enseñanzas*. Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària. Actualització de gener de 2008.

c) *Universitats de l'Església*. Les universitats de l'Església es constitueixen mitjançant acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu (7 universitats de l'Església).

B) Criteri de modalitat d'ensenyament

a) *Presencials*. Dotades d'espais físics on s'imparteix docència i es fan investigacions de forma sistemàtica i permanent.

b) *No presencials*. Segons els matisos, poden ser virtuals o a distància.

• **Professorat**

La distribució en xifres del cos docent universitari és la següent:

Total de professors: **98.710**

○ homes 63.909 (**64,75%**)

○ dones 34.801 (**35,3%**)

Professorat d'universitats públiques: **90.309** (91,5% del total)

○ homes: 58.806 (**65,1%**)

○ dones: 31.503 (**34,9%**)

Professorat d'universitats privades: **8.401** (8,5% del total)

○ homes: 5.103 (**60,7%**)

○ dones: 3.298 (**39,3%**)

Edat mitjana del total del professorat: **45,6** anys

○ professorat d'universitats públiques: **45,9** anys

○ professorat d'universitats privades: **42,4** anys

• Estudiants

Estudiants matriculats en el curs 2006-2007: **1.423.396**

- universitats públiques: 1.283.621 (90,2%)
- universitats privades: 139.775 (9,8%)

Estudiants matriculats en el curs 2005-2006: **1.443.811**

- dones: **54,3%**
- homes: **45,7%**

Estudiants espanyols en el programa Erasmus curs 2005-2006:
23.471

- Cicle curt: dones el **59,1%**
- Cicle llarg: dones el **57,4%**
- Doctorat: dones el **71,6%**

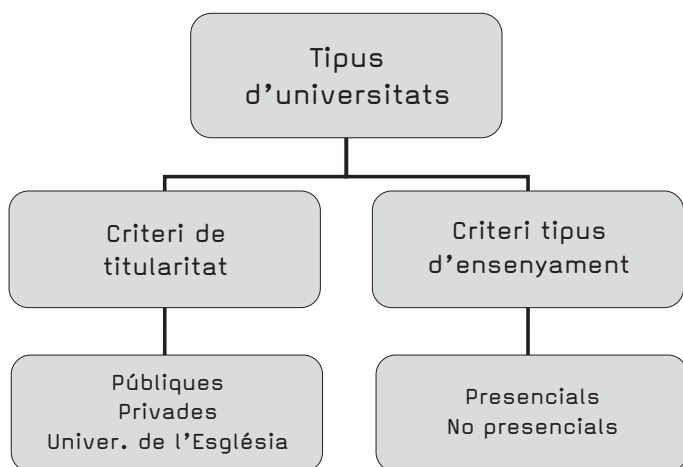

Figura 2. Tipologia d'universitats

- **PAS (Personal d'Administració i Serveis)**

Nombre total de personal: **51.528** (57,5% dones)

- universitats públiques: **47.321** (57,7% dones)

- universitats privades: **4.207** (56,1% dones)

Macroestructura de la universitat espanyola

- **Conferència General de Política Universitària**

És l'òrgan col·legiat responsable de la concertació, coordinació i cooperació de la política general universitària.

Aquest òrgan col·legiat està compost pels representants dels departaments o conselleries d'educació o de l'ensenyament universitari de les comunitats autònomes, i cinc membres designats pel president o la presidenta de la conferència, que és el responsable del ministeri competent en matèria universitària.

- **Consell d'Universitats**

És també un òrgan col·legiat que té com a finalitat la coordinació acadèmica i l'assessorament en matèria universitària.

El formen tots els rectors de les universitats públiques i privades, més cinc membres designats directament pel seu president o presidenta, que és el responsable del ministeri competent en matèria universitària.

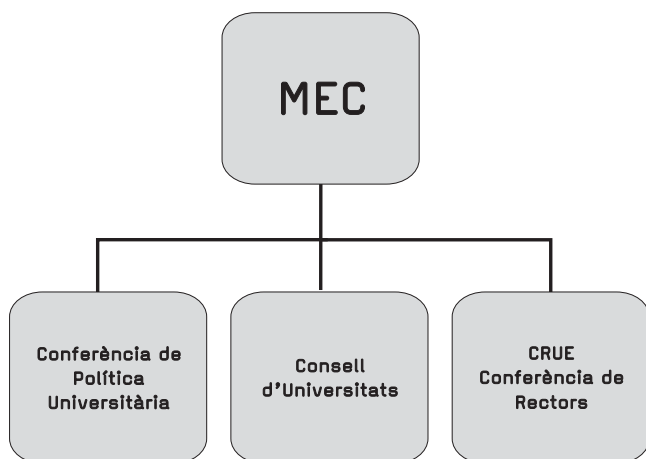

Figura 3. Macroestructura de la universitat.

- **La CRUE**

Totes les universitats espanyoles, públiques i privades, constitueixen una associació que es denomina Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE). Pretén ser un enllaç de les diferents universitats espanyoles que faciliti la cooperació entre elles i amb altres conferències de rectors europees i d'àmbit iberoamericà.

Marc legal de les universitats

- **Context legislatiu de la LOU**

Les universitats, com qualsevol institució o organització, es constitueixen en funció d'un marc jurídic que en regula l'organització

i el funcionament. Les universitats, per raó de la seva naturalesa, es tenen en compte en diferents lleis orgàniques:

- en la *Llei orgànica del dret a l'educació* (LODE, 1985), perquè el dret a l'educació també afecta l'educació superior;
- en la *Llei orgànica d'educació* (LOE, 2006), perquè l'educació superior està integrada en el sistema educatiu;
- en la de l'*Estatut dels Treballadors* (1980), perquè el personal de les universitats privades jurídicament es tenen en compte com a entitats/empreses de lliure mercat;
- en la *Reforma de la Funció Pública* (1984), perquè el personal de les universitats públiques o és funcionari o té un contracte administratiu;
- en la *Llei orgànica d'universitats* (LOU, 2007), perquè regula l'organització de la universitat espanyola en tots els seus àmbits d'actuació.

● La LOU 2007

La modificació de la LOU de 2007 és una reforma de la LOU de 2001. Els canvis més significatius se centren, bàsicament, en l'àmbit institucional i dels RRHH de les universitats.

› Àmbit institucional

A) Autonomia universitària

- **Estatuts:** desenvolupament de l'autonomia universitària.
- **Elecció del rector:** doble modalitat (sufragi de la comunitat universitària o directament escollit pel Claustre).

- **Composició de les comissions:** per a la selecció del professorat funcionari.
- **Decisió en l'oferta formativa:** plans d'estudis.

B) Nova macroestructura de la universitat espanyola

- **Conferència General de Política Universitària**
- **Consell d'Universitats**

Òrgans als quals ja hem fet referència anteriorment.

› *Àmbit de RRHH*

A) Tots els estaments (estudiants, docents i personal d'administració i serveis):

- **Mobilitat**
- **Cultura universitària**

B) Estament docent i investigador:

- **Personal de contractació laboral:** ajudant, professor ajudant doctor, professor contractat doctor, professor associat i professor visitant.
- **Personal amb contracte laboral temporal:** no podrà superar el 40% de la plantilla del personal docent i investigador.
- **Cossos docents del professorat universitari:** catedràtics d'universitat i professors titulars d'universitat.
- **Sistema d'acreditació estatal:** accés als cossos docents del professorat universitari funcionari.

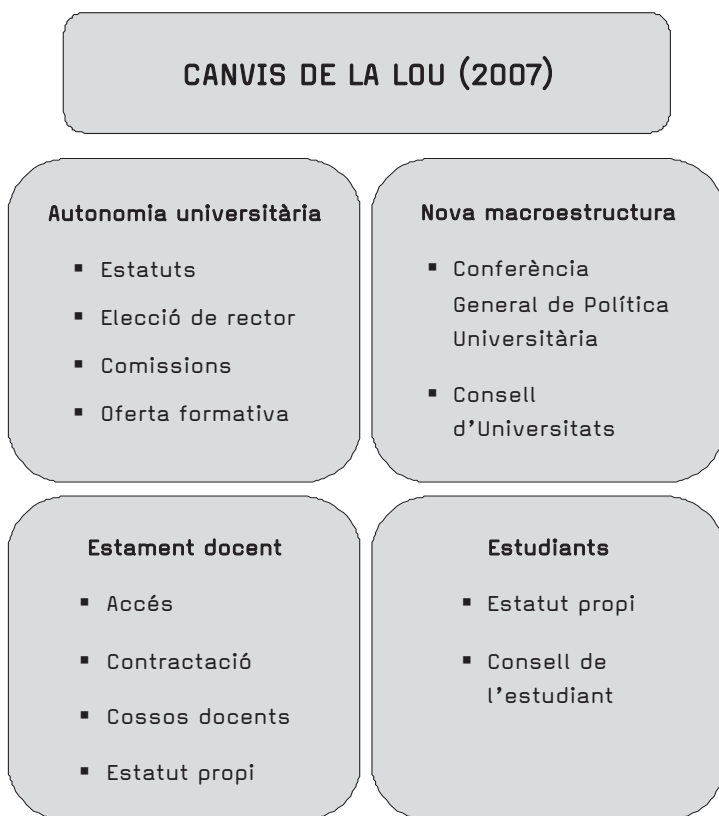

Figura 4. *Canvis proposats en la LOU*

Professorat d'universitats privades: al menys el 50% del total del professorat haurà de ser doctor i, com a mínim, el 60% del professorat doctor haurà d'estar avaluat positivament per l'ANECA o per l'agència de la corresponent comunitat autònoma.

- **Estatut del personal docent i investigador:** regulació d'una estructura de carrera funcional, així com l'accés a la jubilació voluntària anticipada.

C) Estament d'estudiants

- **Estatut de l'estudiant universitari:** ja previst en la LOU de 2001, es farà efectiu en el termini d'un any des de l'entrada en vigor de la present Llei.
- **Consell de l'estudiant universitari:** òrgan col·legiat de representació dels estudiants.
- **Compatibilitat dels estudis amb l'activitat laboral:** facilitar-la.

Sistema organitzatiu de les universitats espanyoles

• Estructura organitzativa

A) Cos organitzatiu

- a) *Modalitats d'òrgans:* unipersonals (una sola persona) i col·legiats (més d'una persona o estament).
- b) *Tipus d'òrgans:* de govern, de gestió i de participació.
- c) *Composició:* nombre de membres.
- d) *Funcions:* organitzatives, econòmiques, administratives...

B) Constitució dels òrgans

- a) *Designació de persones:* proposar una persona per a un lloc de l'organització.
- b) *Elecció:* optar per un candidat.
- c) *Nomenament:* requisit per exercir el càrrec.
- d) *Cessament/dimensió/termini del mandat:* fi del procés.

C) *Procediment*

En les institucions i organitzacions d'àmbit educatiu, en general, i de les universitats, en particular, la constitució dels òrgans es desenvolupa mitjançant *sistemes democràtics* amb criteris prèviament establerts en els estatuts corresponents de cada institució o organització. Aquest sistema implica que en tots els òrgans col·legiats universitaris hi ha una representació de tots els estaments que trobem a les universitats (estudiants, docents i personal d'administració i serveis).

Tanmateix, en les empreses, el sistema de constitució dels òrgans de govern i de gestió es determina per *sistemes de designació* directa en els diferents nivells de decisió en funció de la política concreta de cada empresa.

● **Estructura universitària**

L'estructura universitària es desenvolupa en tres *nivells*: òrgans de governs –presa de decisions–, òrgans de gestió –execució–, i òrgans de participació.

Són dos els òrgans col·legiats més importants tant per la seva composició com per les seves competències i funcions: el Claustre i el Consell Social.

› *Nivells*

Primer nivell. Òrgans de govern de les universitats

- **Òrgans unipersonals:** rector/a (vicerectors/es), degà/ana, (vicedegans/anes), director/a (instituts universitaris), secretari/ària, cap d'estudis i altres que es puguin crear.

- **Òrgans col·legiats:** claustres, juntes, consells i d'altres que es puguin crear.

Segon nivell. Òrgans de gestió de les universitats

- **Òrgans unipersonals:** director/a, secretari/ària, coordinador/a, tutor/a, docent i d'altres que es puguin crear.
- **Òrgans col·legiats:** departaments, seminaris, equips docents, comissions i d'altres que es puguin crear.

Tercer nivell. Òrgans de participació de les universitats

- **Modalitats:** fundacions, associacions, organitzacions, entitats, coordinadores, assemblees...
- **Tipus de composició:** estamentals (estudiants, docents, investigadors, personal d'administració i serveis...), intraestamentals (estudiants: grups, seccions, cursos; docents: funcionaris, contractats, catedràtics, titulars...), interestamentals (dos o més estaments junts).
- **Nivells:** intrauniversitari (dins d'una mateixa universitat), interuniversitari (entre dues o més universitats).
- **Àmbit territorial:** local, autonòmic, estatal, internacional...

● Organigrama

L'organigrama d'una organització o institució és la reproducció gràfica de la seva estructura on s'estableixen els diferents nivells de decisió i execució.

A continuació elaborem l'organigrama general bàsic d'una universitat espanyola segons la LOU (2007). Després, cada universitat pot completar-lo amb aportacions organitzatives pròpies.

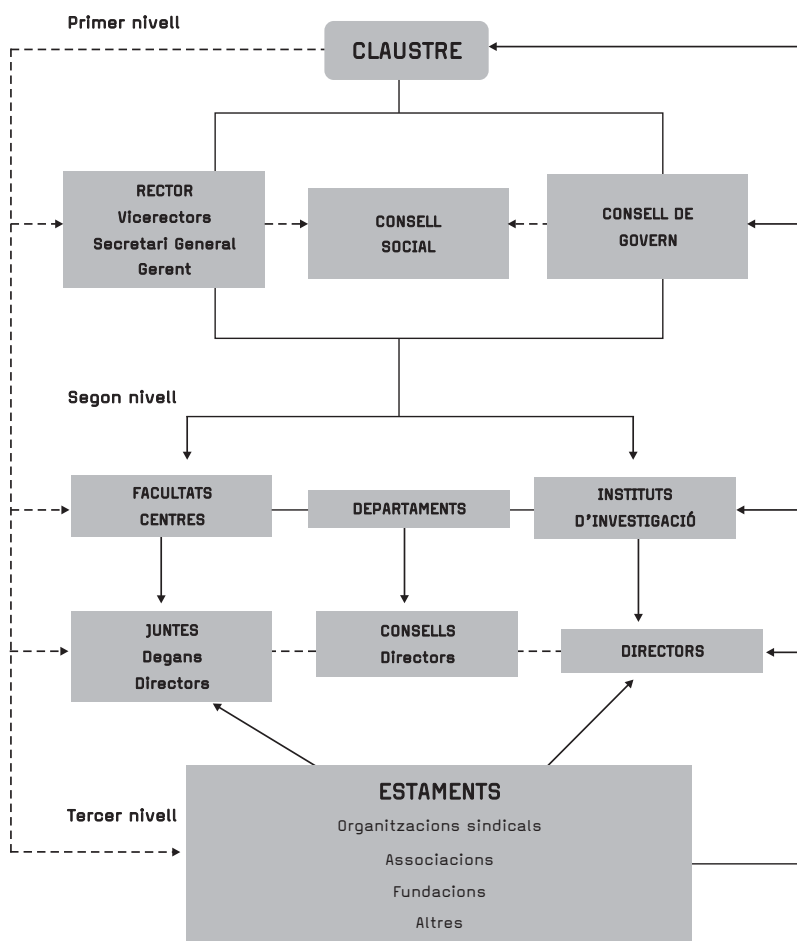

Figura 5. Organigrama bàsic de les universitats espanyoles segons la nova LOU